Literatura • Umění • Kultura 31 | 2024

Týdeník Unie českých spisovatelů, z. s.

PŘÁNÍ

ELIŠKA KOPPOVÁ

Seděl u východu z metra v prodřeném saku. Monotónně fidlal na housličky a zvedal na kolemjdoucí vlhké lítostivé oči. Když vám takový pohled olízne srdce, zapomenete, že jde o divadýlko políčené na vaši peněženku. Zahlédnete jen chudáka, který potřebuje pomoct. Marcelka rozvažovala: asi má opravdu nouzi, jinak si nebude zadělávat na hemoroidy na studený dlažbě. Mohla bych vyprávět, pane… Moje rada by vám prospěla víc než dvacka, kterou beztak propijete.

Zastavila se a jeho unavený smyčec mírně ožil. Teď už se nehodilo mu tu naději odepřít. Oplatila mu úsměv a vylovila peněženku. Chvíli rozmýšlela, kolik dát, aby ho neurazila a zároveň se nepředala. Mince zazvonila v kelímku, muzikant se lehce poklonil a jeho radost se vtělila do nečekaně svižné melodie. Ospalé srdce překvapeně zamžouralo – kdo mě to budí?

Rychle se vzdálila, aby to nevypadalo, že čeká kdovíjaké projevy vděku.

Za pár dní ho potkala znovu. Tentokrát si nesl housličky uložené ve futrálu a kráčel přímo proti ní. Už z dálky se tvářil jako důvěrný známý. Tak to zas ne! Nejlepší bude přejít na opačný chodník nebo se obrátit a někudy to obejít. Jenže svou chvíli propásla, už je dělilo jen pár kroků. Nezbyde než být tvrdá, jinak přijde o drobné přichystané na tajná mlsání.

Ve svých třiapadesáti vypadala Marcelka celkem k světu. Nebyla utahaná, zanedbaná ani vyžilá, hon na štíhlou linii však prohrávala. Co je víc než vysokánský větrník, lastura z páleného těsta naditá oblakem karamelového krému a nalakovaná cukrovou polevou? Anebo vláčné svatební koláčky, z jejichž středu vás hypnotizuje makové, tvarohové či růžové proslazené očko. Na vlastních svatbách je sotva okusila, tenkrát byly na pořadu jiné vášně. Pak všechny bouře utichly a loď přistála v klidné zátoce. Její milostný život se stal příjemným zvykem. Často se ptala, jestli je nutné ho dodržovat na úkor spánku.

„Kam paní tolik spěchá?“ Do cukrárny za rohem?

Odměřeně se usmála a chtěla uhnout stranou. Dneska to na mě nezkoušejte, milej, zlatej. Vy nehrajete – já neplatím. A jestli vám jde o něco jinýho, tak na to zapomeňte úplně. I kdybyste se mi náhodou líbil, přišel jste ve špatný čas. Z Marcelky se dávno stala hodná holčička. Taky byste měl mít trochu soudnosti a rozumu.

Mám něco víc. Chcete vědět, co?

Radši ne. Svý zázraky si nechte pro nějakou jinou.

„Paní je rozumná, já vím. A právě proto neodmítne. Na štědré posluchače totiž čeká odměna.“

„Ale jděte. Zas tak štědrá jsem nebyla.“

„Měla jste štěstí a padl na vás los. Řekněte, co byste si přála. Máte to mít.“

Takovou nabídku by nepřijal jen blázen. Anebo mudrc, který chápe, že všechno je, jak má být, a každá změna stávající harmonii nabourá.

Marcelka však není bláznivá ani moudrá. A přání má spoustu, jenom tak narychlo neví, které vybrat. Houslista jako by nahlédl do chaosu rozpoutaného pod jejím odbarveným účesem.

„Nespěchám na vás, paní. V klidu si to promyslete, poraďte se s rodinou a zítra se tu sejdeme znovu.“

Celá rozrušená zamířila Marcelka do nákupního centra. V povznesené náladě přehlížela ceny – počítání skončilo. Eidam v akci? Ani náhodou! Budoucí milionářce přijde k chuti francouzský roquefor a ten se rozhodně nehodí zapíjet vínem za pár šupů.

Když doma vyskládala všechny laskominy na stůl, její druh se polekal. Že by opomněl nějaké výročí? I lidé žijící na hromádce mají ta svá „zlatá“ „stříbrná“ nebo „dřevěná“… Víťa potkal Marcelku jako ženu skrouhlou špatnými ekonomickými poměry. Ani za tři roky soužití nestačil odhalit její vrozenou rozmařilost, proto si dnešní nákup nedovedl vysvětlit. Vlastně svou družku vůbec neznal.

Za mlada zdobila Marcelka předpokoj ředitele zahraničního obchodu. Měla všechny předpoklady prožít skvělý život, což se chvílemi také dařilo. Několikrát se však dopustila stejné chyby jako hltavý pes v bajce. Maso vzala voda a s ním i pár uvadlých okvětních lístků. Ani ta nejkrásnější růže nekvete navěky a většina ředitelů raději čerstvě řezané kytky. A tak se Marcelka propadala níž a níž, až skončila v omšelých kancelářích městského úřadu. Tohle postavení ji sice přinutilo šetřit, nemohlo však udusit zálibu v okázalé líbivosti. V jejím toaletním stolku i šatníku to jen vřelo – samé lepší kousky z vietnamských tržnic, skoro k nerozeznání od těch značkových. Dnes si však dopřála nefalšované šaty od Armaniho. Kvalita je kvalita, dávno jsem měla toho žebravého muzikanta potkat.

Původně zamýšlela před svým druhem vše utajit. Až bude přání splněno, postaví ho před hotovou věc. Roquefor, kaviár, ústřice a portské však příliš nápadně zvěstovaly mimořádnou událost. Víťa se snažil vydolovat z paměti data, která ženy tolik přeceňují. Kdy jsme se vůbec seznámili, kdy poprvé milovali a kdy spolu začali žít? Byla to zbytečná námaha. Možná právě proto, že tyhle věci opomíjel, mu teď Marcelka šetrně oznámí rozchod. Už otevírá láhev za dobrý čtyři stovky a Víťovi začíná svítat. Našla si bohatšího, štědřejšího a pozornějšího. Během několika minut prožil Víťa šok a zklamání, provedl bleskovou analýzu a pokusil se znovu nalézt ztracenou rovnováhu. Tedy zase sám – dobrá. Přiťukli si

a Víťa si zhluboka lokl. Sotva tu drahou chuť vnímal. Tak už to vyklop, holka, já se neoběsím. I když musím přiznat, že tak docela jedno mi to není. Celkem nám to klapalo.

Po druhé skleničce se Marcelka neovládla a všechno mu prozradila.

„Ty taky naletíš každýmu podvodníkovi!“ Víťa ji objal kolem ramen. Byl šťastný, že všechno zůstává při starém.

„Například tobě, že jo?“ opáčila Marcelka. „Už dávno jsme měli být svoji.“

„Jeden omyl mám za sebou,“ připomněl. „A ty dokonce dva.“

Marcelčiny rozlehlé rysy zpichlavěly. „Zdá se, že tři.“

„Jestli o to stojíš, můžeme, samozřejmě… Ale není to zbytečný?“

„Jak pro koho!“ odštěkla. Pán má veškerej servis, nic mu nechybí, tak co by měnil?! A nejde jen o všechnu tu parádu – šaty, hostinu a dalekou svatební cestu. Štěstí posvěcené úřady má svou váhu. Co je opatřené razítkem, to se počítá, i kdyby to mělo později zkrachovat.

Mohla by si přát právě tohle…

Když nad tím dál přemýšlela, přišlo jí to přece jen málo. Tak vzácnou příležitost je škoda vymrhat na něco, čeho může dosáhnout vlastním úsilím. Navíc – co by se vlastně *skutečně* změnilo?

A změnit se musí všechno!

Potlačované touhy vybublaly na povrch a vytvořily závratné přeludy. Marcelka mezi nimi bloudila jako v labyrintu a začínala se ztrácet.

Částečky, které do té doby tvořily silnou a spokojenou housenku, se poznenáhlu rozpojují. Vazby povolují a housenka se rozpadá. Co se mnou jenom bude? Vyroste motýl nebo zůstane blátivá kaše? Kdyby se osladila, pochutnají si na ní třeba děti. Jenže nikdo z mužů, kteří prošli jejím životem, v ní ale nezanechal pokračování. Nezbývalo tedy než se držet jistot z mládí – řasenky, rtěnky a očních stínů. Barvit a barvit, dokud se neztratí všechny nedokonalosti. Během let dosáhla naprostého mistrovství; dávno se mohla ucházet o práci vizážistky. Proč to vlastně neudělala? Proč se celá léta zaměstnává jen vlastní tváři? Zrcadlo zná odpověď – tvá krása bere za své, královno a svět je plný Sněhurek. Nebudešli se snažit, roznesou tě na kopytech. Přej si, co život odnesl – mládí, svěžest, nikdy nenarozené děti.

„Jo bejt o dvacet let mladší,“ souhlasí Víťa „dokázal bych věci! Vydělal bych velký prachy a pořídil černýho landrovera, co se nezasekne v žádným terénu. Takhle vysokej podvozek, náhon na čtyři kola, šestiválec…“

„Radši bych bílýho mercedesa v kůži,“ utne Marcelka jeho snění. Tváří se, jako by to přání vyhrál on! Co vůbec dělal celých těch dvacet let? Asi nic kloudnýho, jinak by stál bourák dávno před domem. Taky jsem si mohla vybrat líp… Ale co, ještě to můžu napravit, mám přece svoje přání. Takže dokonalýho chlapa? A taky jistotu, že mě neopustí.

Pozor, smíš si přát jen jednou! Kde jsi promrhala svý hřivny, holka, že ti jedno přání nestačí? Že jsi skončila v těsný garsonce, bez dětí a bez oddacího listu?

Marcelčiny oči se zalévají slzami. Víťa tuší, že ztrácí body, a neví si s tím rady. Zatracenej šejdíř, co jí to jenom nasadil do hlavy?

„Nejlepší bude přát si něco normálního. Žádný posuny v čase, žádný změny v minulosti. Jenom si představ, že se odněkud vynoří tvý odrostlý děti a začnou tu s náma bydlet.“ Ve Víťovi se začíná probouzet filozof. „Spolu s nima bys musela přijmout i veškerý vzpomínky. Kdybych byl jejich otcem, měli bysme za sebou úplně jinou minulost, chápeš? A nemusela by bejt růžová.“

Nějak se to zamotává a housenka pomalu ztrácí formu. Čeká na pokyn, na vizi, která jí dá nový tvar. Odněkud z vnitřní dálky zazní nejistý návrh, tak neobvyklý, že se mu těžko věří… Marcelka polyká vydatné doušky portského a naslouchá.

Daruj smutným radost, hladovým jídlo, hamižným a krutým zmoudření. Rozprostři blaženost po celém světě, ať zahalí každý koutek a přikryje každé srdce.

Přej si štěstí pro všechny. Vy dva přece nepotřebujete víc, než máte.

Marcelce stékají po tváři slzy a rádio nezúčastněně komentuje konflikt na blízkém východě.

Víťa mlčky rozmazává po chlebu kuličky kaviáru. Zajímavá chuť, ale na poctivej guláš to nemá. A tenhle lepkavej mok se sotva vyrovná vychlazený plzni.

Marcelka trpělivě vyčkává, co z něho vypadne. Ať je jakýkoliv, sečtělost mu nikdo neupře. Jeho zájem o válčení nekončí u navlékání maskáčů a sbírání odznáčků ze dvou světových válek. Přečetl spoustu knih o důležitých bitvách a jejich vojevůdcích, o nejrůznějších zbraních a vojenských taktikách. Marcelka ničemu podobnému nefandí, ale když se Víťa rozpovídá, s pýchou mu naslouchá. Dělá jí dobře mít po boku chlapa, který se vyzná.

Konečně Víťa odloží nůž a opře se o židli. Marcelka na něm visí očima a on vychutnává závažnost chvíle.

Pokračování na str. 3

Kafka zemřel před sto lety

IVO FENCL

Sto let po předčasné smrti Franze Kafky, který žil mezi 3. červencem 1883 a 3. červnem 1924, máme po ruce podrobný životopis Reinera Stacha (*1951), který česky vyšel ve třech svazcích (2016-2018). A máme k dispozici i další Stachovu publikaci se stovkou „odhalení“, která pikantně demolují vžitá kafkovská klišé.

Zvíme tak, že nebyl „morous“ a nikdy nepsal *nesrozumitelně*. Že prováděl i normální, lidské věci, které si s ním vědci automaticky nespojují, a například občas chodil na pivo. Přímo před smrtí dokonce začal zlatavý mok pít ještě víc.

Musel? To ne, ale má to deprimující důvod, vázaný na „prostou“ tuberkulózu hrtanu. Pil, zjara 1924 (tedy právě před sto lety) polykal už stravu pouze s námahou a typické bylo, že permanentně žíznil.

Anebo se Stach zdárně trefuje do – Kafkou natropených – geografických lapsů. Román *Nezvěstný* se, jak víme, odehrává v Americe, ba bývá co *Amerika* vydáván. Narazíme ovšem na podivné „posuny“ topografie a v Kafkových USA je stát „Oklahama“.

Brooklynský most tu leží jinde a San Francisco se vyskytuje na východním pobřeží. Jde o autorské záměry? Sotva. I když to není v jednom případě úplně vyloučeno.

Socha svobody – totiž – u Kafky nepozdvihuje k božímu zenitu pochodeň, ale meč. Je zajímavé, že byl na omyl upozorněn přáteli, a přesto neopravil nic.

Vedle (fascinujícího) sumáře Kafkova života stvořil pan Stach tudíž i sumář zajímavostí. Otázkou je, komu bude přínosem a nejde-li nad ním o marněný čas.

Proto taky doporučme i práci Jamese Hawese (*1960) *Proč byste měli číst Kafku, než promarníte svůj život* (2008, česky 2011) a upozorňuji rovnou, že teprve zde asi ustrnete nad některými odhaleními.

Stačí už náhled na známou povídku *Proměna*. Ta je, jak víme, příběh o (racionálně nevysvětlené) transformaci chlápka Řehoře v hmyz. I o následcích. Kdyby přitom povídku napsal jiný bard, najdete ji dnes v přihrádce vědeckofantastické literatury.

Ale Hawes četl pozorně i Kafkovy deníky z roku 1912 a rozkrývá překvapivý a pro mě osobně nečekaný vliv Johanna Wofganga von Goetha.

Upozorňuje: „Dnešnímu anglosaskému čtenáři se těžko popisuje Goetheho význam v německé literatuře a době, kdy žil Kafka, a nejpřiléhavější by bylo Goetha označit za německého Shakespeara, Dickense, Keatse, Byrona a Benjamin Franklina v jedné osobě.“

Kafka si právě roku 1911 přečetl *Utrpení mladého Werthera* (1774), kteréžto dílo slaví letos čtvrt tisíciletí své existence, a i díky té četbě byl celý rok 1912 posedlý Goethem.

Propadl mu, studoval knihy o něm a pokoušel se pochopit jeho povahu. Měli spolu podle vlastních Kafkových slov „výjimečně intimní vztah“ a Franze prostoupilo nejen zanícení intelektuálního objevitele, ale stal se i pravým cestovatelem prostorem Evropy a v létě – pro sebe klíčového roku – uskutečnil výlet do Výmaru, zacílený takřka výhradně na Johanna Wolfganga. Zjistil něco?

Vlastně nevíme, každopádně však registroval, nakolik se velký německý autor cítíval nešťastný. Uvnitř Franze začal ovšem převažovat pocit, že Goethe dělal – i následkem své nešťastnosti – nešťastnými taky jiné.

Ani si to vždy neuvědomovali, ani si to vždy hned neuvědomoval Goethe a Kafka byl zaskočen taky jeho pocitem vnitřní svobody.

A zatímco ve *Faustovi* čteme, že si je každý (dobrý) člověk, „i když zrovna bloudí v temnotách“, vědom správné cesty, má Kafka věru skeptičtější názor. Ani „dobrý člověk“, říká Kafka, si správné cesty vědom nebývá.

Takřka nikdo si toho nevšiml, ale už Werther prahl po změně v brouka. Zmiňováno je to dokonce hned v úvodním dopise.

„Chtěl by se stát chroustem, aby směl poletovat v moři vůní a nacházet tu veškerou potravu,“ zvíme. To píše Werther či Goethe a sporu není, že už „nejslavnější literární sebevrah“ snil, že se tak transformuje.

Podstatné slovo Nahrung (potrava) se přitom, a to Goethe tušit nemohl, stalo sto let nato i jedním z nejfrekventovanějších výrazů *Proměny*.

Stát se broukem a dál lidsky myslet a cítit, je samozřejmě hrůza, ale *Proměna* přesto obsahuje bod, kde se naznačuje jeden pozitivní aspekt.

Řehoř leze pryč ze svého pokoje (ještě neví, že ho opouští naposled), slyší sestru hrát na housle a my v tu chvíli čteme: „Byl zvířetem, že jej hudba tak uchvacovala? Bylo mu, jako by se před ním otevírala cesta k neznámé, vytoužené *potravě*.“

Jak Hawes upozorňuje, sní Werther a Řehoř shodně o tom, že se nějak vyhnou těžkému údělu života a zpřístupní se jim čistší „potrava“, abstrahovaná z hudby či vůně.

„Na rovinu řekněme,“ říká Hawes, „že je to obdobné, jako by si dvě generace anglických vědců nevšimly, že Joyce úvodem *Odyssea* cituje sekvenci z *Hamleta*.“

Identifikuje ale i další překvapivé momenty a dokládá, že je Goethem ovlivněna zrovna tak první významná Kafkova povídka, a totiž *Ortel*.

Hawes odmítá i další mýty a Kafku bychom, říká, měli číst „nevinně“ a tak, jako by naší myslí neproběhla ani myšlenka na pozdější holocaust.

„V čem je ale potíž?“ uzná Howes obratem. „Jsme lidé a jako lidé to nemůžeme nevědět.“

Hawes cituje i tu část *Ortelu*, ve které se hrdina zmiňuje o Sherlocku Holmesovi a schopnosti smysluplně pozorovat.

Povídka navíc obsahuje nevyřešenou záhadu. Má hrdina v Petrohradě přítele a skutečně mu tam zasílá dopisy? Nebo žádný podobný muž neexistuje? A hrdinův otec, ten přece přímo naznačí i variantu, že žádná podobná osoba není…

A detektivka jako taková?

Nejspíš ideální žánr pro svět, ve kterém „zemřel“ Bůh. Kde už nemelou boží mlýny. I každý díl *Columba* následkem toho naznačuje, že sice spravedlnost může nastat, ale i velmi specificky a bez (už pohřbeného) Hospodina. A ne?

V *Ortelu* i *Procesu* obrátil Kafka „Holmesův žánr“ naruby a představil svou ústřední tvůrčí tezi: v životě bohužel nelze spoléhat pouze na promyšlená „přírodovědná“ pozorování.

Ani Kafka proto na ně nespoléhá a ignoruje zvyklosti, jakými bývá „šťastný konec“. Ignoruje morální ponaučení a vysvětlení, proč šťastný konec absentuje.

Neposkytuje útěchu. Nevidí záchrany a jeho hrdinové čekají, že získají přístup k záhadným byrokratům a soudy budou nakonec spravedlivé a přihlížet budou k faktům jako Sherlock. Ale…

A očekávají, že i dědičná choroba bude vyléčena a každé poselství dojde už z toho důvodu, že bylo odněkud posláno.

Očekávají, že i „zaslíbená zem“ splní své sliby, jenže tak to vždycky a pro každého nefunguje a život nic podobného neuznává. Je spíš černou komedií a Kafkovo dílo děsí i tím, že Řehoř i Josef naivně NEztratili naději.

Ačkoli nemají ani naději sebemenší a ačkoli tkví mezi světem, který by chtěli, a světem, který žijí, propast.

Svou výbornou, analytickou knihu končí Hawes zvláštním citátem, který kupodivu není ze žádné biografie Kafkovy, ale je z biografie Charlese Dickense od Petera Ackroyda:

„U ruských romanopisců 19. století se materiálno a duchovno prolínají. U francouzských romanopisců té doby funguje podobný duch materiálního světa a ten nemá transcendentní ozvěnu a je velkolepý sám sebou. Ale v díle Charlese Dickense existuje křehký vztah reálného s nereálným, konkrétního se smyšleným a světského s transcendentálním.“

Platí totéž pro Kafku? Snad.

A jen málo čtoucí lidé, kteří jeho psaní zkoumají pouze psychologicky, si – ke své škodě – neuvědomují, jak hodně Kafka prostudoval, než začal psát.

Obdivoval Stendhala a zbožňoval Flaubertovu *Citovou výchovu*. Vyhrocené psycho-stavy líčí i díky četbě Dostojevského a kdesi dokonce výslovně přiznává, že „jen průhledně“ napodobuje Dickense. Což mohl dělat a což dělal, ale nic to nemění na tom, že sám posunul prózu jinam.

Psychologické stavy u něj převážily nad holmesovsky hmatatelnými fakty, „a to na hranici únosnosti,“ míní Hawes, „a nikdy ji nepřekročí. Přestože se k ní v *Zámku* až nebezpečně přibližuje.“

Přesnosti a věrohodnosti postřehů se Kafka prostě neučil z vody, ale od nejproslulejších svých literárních předchůdců; a své prózy uměl vtáhnout do ryze psychologické reality, za kterou už vedou cesty jan hloub k rochnění v osobních, intimních představách.

Ostatně to dokázal oceán Kafkových imitátorů. Byl básník, ale nebásnil přímo a neustále se raději „kontroloval“.

Je podstatné, abychom četli jeho prózy a nespokojili se s pozdějšími texty vysvětlovačů, ale Hawes nám aspoň pár zručných vykladačů předhodí. Sebe a…

Už před Stachovým veledílem vznikla pozoruhodná kniha profesora Petera-Andrého Alta (ze Svobodné univerzity Berlín), která se jmenuje *Věčný syn,* a ji Hawes ctí a cítí jako „obrazotvorně“ nejtroufalejší a analyticky nejhlubší.

Vedle ní chválí takřka jen životopisce Ritchie Robertsona ze St. John's College v Oxfordu, a jak opakuje, do Kafky sice musíme vstupovat každý sám za sebe, ale těch skutečně dobrých knih o něm je málo, takže cesta k podstatě umí být rychlá jako blesk.

Magnetický přístav skromné naděje

FRANTIŠEK UHER

Konstrukce básnických sbírek bývá poměrně stereotypní, nejednou nepochopitelně rozdělena na identické pasáže, naznačují odlišná vykročení, na které nenaváže žádná nová myšlenka. Takové blamáže se ovšem nedopustil **Julius Benko** ve sbírce **DIONÝSOVO UCHO** (vyd. Pavel Mervart, 2023, 81 str.). S definitivní platností zavádí konkrétním, místy až sympaticky lapidárním tvůrčím přístupem svoje verše do nepříjemně strmých plání života. Korespondují, nenaléhají, ale přesvědčují. Jsou výstižné, jitřící, někdy snad až lehce zraňující. Vytvářejí jakási chráněná území, v nichž tryskají střízlivé laděné postřehy, jejichž nepřehlédnutelným mementem je současnost se všemi svými přednostmi, neduhy, touhami a problematickými nedokonalostmi. Platnost jeho postřehů je univerzální a definitivní. Vyhýbají se planému polemizování, jejich břehy jsou zřetelně vytýčené. Benko se však neutápí ve výkřicích, jeho poezie plyne jako ukázněný a cílevědomý proud, který se častěji uchyluje do útěšných tišin. Činí tak úspěšně, možná s bezděčným vědomím, že i ticho dokáže být smírně výmluvné. Někdy i nesmírně. Stvrzuje to verši *Ticho v tichu tichem utichá.* Nelze opomenout výmluvný verš *Krajina vyšinutě mlčenlivá*, dokazující, že se nejedná o náhodné zacílení, ale vědomou snahu účelně zúročit všechna poznání.

Je třeba vyzdvihnout schopnost zobrazovat přírodu (s mnohoznačnou platností toho termínu) nikoli jako pouhou kulisu událostí, nýbrž jako plamen nehasnoucí svíčky, střežící každý lidský krok se všemi jeho laskavostmi i trýzněmi. Viz *Plakali bez očí / vyhladovělí / před hrncem medu.* Jakýsi cílevědomý průstřel chvějivou clonou představuje báseň *Sotva všichni uvěřili v jedinou věc bylo možné ji nahradit čímkoliv.*

Zcela programově zapadá do kontextu Benkových zamyšlení

stopa pochybností o účelnosti snažení a bolestný pocit bezmocnosti, modelující podobu básně *Mohli ovlivnit směr kterým se vývoj ubíral ale nepořádně se nezamysleli*, završený chmurným poznatkem *Občas ještě vyvěsili prapory ale už to nic neznamenalo.* To je až zraňující, když zvážíme současnou všeobecnou neúctu ke státnímu symbolu. Průnik všeobecné společenské skepse Benkovu poezie determinuje, s obezřetnou ohleduplností definuje poznatek *Šli dolů ale odtamtud se už nemohli vrátit.* Obrazy trnitých bloudění završuje poznání *záblesky tmy odhalí prázdnotu a nic* než *prázdnotu.* Naskýtá se zdání, že Benkova lakonická poezie připomíná vytěžený lom, v němž už se lidská ruka nemůže chopit užitečného, pod vrstvou znepokojení lze vytušit vědomí možností, střípek naděje pro příští zastavení. Představa, že kousek pevného kamene tam ještě vzdoruje. Ta perspektiva se tam skutečně skrývá, třebaže dovedně zahalená v mušelínovém rouchu.

Málo obvyklým a téměř originálním prvkem je celkové vyladění sbírky, které jí dodává chimérickou vlídnost také skutečností, že neobsahuje obvyklý formální obsah, jako by její charakter dozrával jedné každé precizní větě, v pevně zaklíněných cihlách slov. Ve snaze po myšlenkové rovnováze dozrává Benkova tvorba do precizně stylizovaných zátiší, jako kdyby všechno příští mělo být samozřejmé. Potvrzuje to i použitý citát z Hemingwayovy myslitelské věže, že všechno, co musíme udělat, je napsat jednu pravdivou větu. A právě tady je nejvýraznější plus Benkovy tvorby. Jeho básnické metafory jsou znepokojivou, ale dominantní lyrikou choulostivé pravdy. Povězme, že označením poezie za zbraň bychom přeháněli, určitě se však – jako zrovna v Benkově podání – stává velice potřebnou a účinnou municí.

PŘÁNÍ...

Dokončení ze str. 1

„Na nějaký všeobecný štěstí by ti jediný přání nestačilo," rozhodne. „Musela bys použít hned několik a s rozmyslem je propojit, aby se ti výsledek nevymknul z rukou. V první řadě je potřeba jasně definovat cílový stav."

Víťa jde na všechno moc vědecky. Definovat cílový stav… Ať jsou všichni spokojení, nic víc. Co je na tom složitýho?

„Jak si to konkrétně představuješ? Roztančený davy v ekologicky čistých zahradách hojnosti?"

Marcelka znejistěla. Tenhle obraz připomínal náboženské traktáty, které oba s opovržením házeli do koše.

„Existujou zákonitosti," pokračuje Víťa „který se nedaj obejít."

„Jenže právě od toho jsou kouzla, aby je překonaly! Mávnutí kouzelnýho proutku stojí nad všema pravidlama."

„Vytváří nový, podle kterých to pak musí fungovat. Ani kouzelník si nemůže počínat svévolně. I on podléhá řádu, i kdyby ho sám zaved."

„A to řekl kdo?!" rozčílí se Marcelka. Pohádkovou knížku jí nebude nikdo přepisovat!

„Jenom tak uvažuju," brání se Víťa „a jestli ti můžu poradit, nech svět světem a přej si něco obyčejnýho – dům, auťák, lepší práci… Měnit složitý věci má nedozírný následky. Jednu špatnost odstraníš a deset dalších vyvoláš." Sám zůstal oslněn svou moudrostí.

Marcelku ale obyčejné věci přestaly zajímat. Zvedla se k odchodu, když si na něco vzpomněla. „Mimochodem," otočila se ve dveřích „znáš tu pohádku o kouzelným křesadlu?"

I pro tu nejmenší maličkost musel zázračný pes někam doběhnout, někde ji sebrat. Nechyběla potom někomu?

Víťa uznal, že je to ošemetné, že ani mercedes a vila by nemusely zůstat bez následků. Všechny otázky a nápady toho večera uvízly v pasti. A zítra se měla Marcelka sejít s houslistou! Nakonec to vzdala, ráno snad bude moudřejší večera.

Víťa neměl na spánek pomyšlení. Dlouho do noci těkal po netu, čmáral do poznámkového bloku a pak své zápisky trhal na kusy.

Ráno už o tom nemluvili. Víťa měl kruhy pod očima a Marcelka svou každodenní toaletu omezila na pár spěšných tahů pudřenkou. Vše ostatní, včetně ranní kávy, dokončí v práci. Pro jednou se nic nestane, především je důležité znát své přání.

Cítila v sobě sladkou prázdnotu. Housenka se rozplynula a budoucí motýl hledal své obrysy.

V ranní tramvaji si všichni hleděli svých mobilů, případně se nořili do hudby ze sluchátek. Na protějších sedačkách si dva mladíci vyprávěli zážitky ze sportovního klubu. Hodnotili trenéry, zveličovali a přeháněli. Byli zářícím ostrůvkem života v moři ospalosti a netečnosti.

Marcelka ze zvyku vylovila mobil, cvakla na ikonku a pohladila obrazovku. Po chvíli si uvědomila, že vůbec nevnímá, co dělá. Jak se má mezi tolika lidmi soustředit na své přání?

Mladiství sportovci se vzájemně plácli do dlaní a jeden z nich vystoupil. Druhý si nasadil sluchátka a jeho svět zaplavila neznámá hudba. Trhlina módně rozpáraných džínů odkrývala kus hranatého kolena. Střípek mladíkovy intimity šeptal o kůži poprášené zlatým šafránem, o těle stvořeném pro veliké bitvy. Motýl si povzdechl ze sna, až to zabolelo.

Cestující se postupně zvedali a opouštěli tramvaj. Mladík ověnčený sluchátky bezstarostně vyhlížel z okna za Marcelčinou hlavou. V davu by ho ta usedlá žena ničím nezaujala. Teď tu však seděli sami a on nebyl tak nevinný, aby nevycítil obdiv. Jeho kolísavé sebevědomí se zatetelilo. Polichoceně se napřímil a Marcelka sklopila k mobilu své nenalíčené oči. Právě pochopila, že už ji na světě nic nečeká, že zbytek života stráví ve vězení, odkud je sice nádherný výhled, ale žádná cesta ven. Můžeš se jen dívat, vzpomínat a snít. Ještě před deseti lety mohla doufat, dneska je pozdě. Už nikdy, nikdy nezabuší o zem kopyta prvně vypuštěných koní, které vozka nezvládá.

Mladému kohoutkovi se leskne peří pýchou. Dovedla by ho vykázat do patřičných mezí, bez obvyklého nánosu líčidel si ale připadá nahá, bezbranná a ponížená. Raději vystoupí o stanici dřív.

Zprudka se zvedla. A protože kromě líčení nestihla ani svou ranní kávu, zatočila se jí hlava a před očima jí vyskákaly černé fleky. Zavrávorala a složila se k nohám ve sportovních botaskách.

Zaskočený mladík si strhl sluchátka a rozhlédl se po někom povolaném. Tramvaj však byla prázdná. Přiklekl k ženě.

„Potřebujete něco?"

Třeba napít čaje – matka mu nachystala plnou termosku. Ze zásad první pomoci si víc nepamatuje; hráli s klukama piškvorky, když se to probíralo.

Tramvaj zastavila ve smyčce na konečné. Řidič měl naspěch. Jedním stiskem tlačítka zamkl všechny dveře a odkvačil k budce.

Marcelka mrákotně otevřela oči. Skláněl se nad ní mladičký eféb s bezradnou chlapeckou tváří. Nevíš co dál, holoubku? S hordou soupeřů by si poradil snáz, viď. Časová osa se milosrdně zkroutila a přihrála Marcelce na dosah ztracené ráje. Její úsměv nemohl nechat žádného muže na pochybách. Ani šestnáctiletého.

Že by to opravdu bylo tak zázračně blízko? To o čem se všude mluví, to co ho nutí pořád a pořád… Dnes ráno věc nedokončil, protože mu do pokoje vpadla matka. „Vstávej nebo přijdeš pozdě do školy!"

Zkusmo se dotkl látky s tygřím potiskem. Jeho myšlenky ještě pořád držely pohromadě. Tak strašlivej vzor by na sebe nevzala ani jeho babička. Byl to chabý pokus odvrátit dorážející žádost. Co záleží na vkusu, když tady pod ním leží s vlasy rozhozenými po špinavé podlaze? Co záleží na věku, na tom, kým jsme mimo tuhle chvíli? Proti síle a pravdivosti přítomného okamžiku se všechno jevilo jako pozadí v mlze.

V jejím uchu se leskla náušnice z umělých perel, druhá se povalovala pod sedačkou. Sáhl po ní a sevřel ji v dlani. Pak mu na hlavu dosedl motýl a těžkými křídly zaclonil jeho oči. Ovinul mu celý obličej, div ho neudusil. Nemůžeš dýchat? Zkus jinudy… Jedním trhnutím si rozepnul džíny, prudce vysoukal tygrovanou látku a vrazil ženě koleno mezi stehna.

Jeho úd byl horký a něžně hebký. Snad se právě zrodil z útrob a nebylo pro něho cesty zpět, jen do tepla jiného těla. Tápal po jejím klíně, nezkušený a chtivý jako mladý lupič, který má poprvé vniknout do cizího domu. Zatím neví kudy, ale je odhodlaný neodejít s prázdnou. I kdyby měl rozbít všechna okna, i kdyby měl vyrazit dveře!

Z její kůže stoupala vůně norkového krému. Ruce s prsteny a dlouhými gelovými nehty mu jemně naznačily směr. A pak už se pustilo do běhu stádo osvobozených koní. Hnali se jeden přes druhého a zalykali se žádostivostí.

Když jí pomohl vstát a celí uzardělí si upravovali oděv, řidič tramvaje se vrátil. S pronikavým pískotem nechal otevřít všechny dveře. „Vystupte si laskavě, jste na konečný!"

Muž a žena si vyměnili poslední milostný pohled. On si pak hodil na záda baťoh a rozběhl se k budově nedalekého gymnázia.

Ve škole si vítězně přicvaknul klipsu na ucho.

„Co je to?" zeptala se spolužačka, která se mu líbila.

„Nic," pousmál se, stáhnul náušnici a ledabyle s ní pohodil. „Našel jsem to v tramvaji."

S dívkou se převrátil svět – poznala trofej. Proč já kráva dělala tak dlouho drahoty? Stěží uchovává lhostejný výraz, brečet se bude až doma.

Ještě nedávno žadonil o trochu přízně a něhy, a najednou před ním ženy padají na lopatky.

Kolegyně v práci s nevolí postřehly, jak to dnes Marcelce sluší. Asi nasadila nový make–up, tak rafinovaný, že vypadá jako vlastní kůže.

„Co tvá schůzka s pohádkovým houslistou?" zeptal se večer Víťa.

„Ále – nepřišel."

„To se dalo čekat," řekl Víťa s uspokojením. Věci fungují, jak vždycky předpokládal, a on se víckrát nenechá strhnout k bláhovým debatám.

„Ten, kdo slibuje zázrak, je vždycky podvodník, miláčku."

Marcelka se usmála a nechala ho při tom.

ZDENĚK NEJEDLÝ

Jak málo stačí

Jistý G. P. V Sarajevu netušil
Že výstřelem odstartuje válku
Tu první
A propukla revoluce v Rusku
A za ní republika
Ta za Masaryka

Horním desetitisícům
Zavoněl pudr v kavárnách
A dolní
Cítili benzín v továrnách

Peníze nebo život
Byl rub a líc jedné mince
Hej rup provolával kamelot
Málo zbývalo v peněžence

A jistý pomatenec
Prsty uhlazoval svoji patku
A virbl bubnů bylo v tom zmatku
Slyšet od Aše až po Liberec

A po handlu o pohraničí
Obsadily zbytky
Smečky vlčí
Jak málo stačí
A byla ta druhá

Tam dole na východě
U té velké řeky
Se ale zajiskřilo
A rozsvítilo
Na cestu ke svobodě
Aby se zase žilo
A žít se chtělo
Rozkvetly šeříky
Tančilo se a zpívalo
A bylo dobře a veselo
Stavělo se a bydlelo
Ve školách učilo
V nemocnicích léčilo

Holubice míru obletěla svět
A letělo se vzhůru
A dětem barevným kvetl svět
To byla léta šedesátá
Voňavá a sladká
Jak obrazy od Maneta
A tisícům klarinetů
Chybělo slovo jediné
Pro tu větu
Kdyby
Obyčejné kdyby
Ale kulatý svět
Se zase zachvěl
A počal se nafukovat
Jako míč
Až k prasknutí
Lhát je to prokletí
Jako k zámku ztracený klíč
Lhát slovo
Pro několik vět
K adresátům na tisíc

Rozdělil se svět
Započaly hry a prohry
Bez hranic

Této vaše dělo
A opona šla dolů
Až spadlo docela
Celá tradá tradá
Nic docela nic
Nic víc

Jak málo stačí
A znovu falešně
Zní písně ptačí
A zelený mužík podél skal
Ochotně a podle zatleskal
Na komíny
To čápům nedoletí
Hoď kamenem
Kdo jsi bez viny
Jak málo stačí
Pro tu třetí

SRPNOVÉ TEZE

PETR ŽANTOVSKÝ

Řekneme-li slovo srpen, v našich luzích a hájích se nejspíš ozvěnou vrátí s číslovkou 21. Toho dne mnoha lidem u nás odzvonili jejich iluzím, že tehdejší už poněkud ztuhlý socialismus lze reformovat. Měliť k té iluzi řadu dobrých důvodů. Vycházely knihy Josefa Škvoreckého, nekomunisty z profese, točily se filmy podle skvělých scénářů Jana Procházky, sice komunisty z profese, ale kdo to pozná při koukání na Ať žije republika, Slasti otce vlasti, Kočár do Vídně či Ucho? Praha se stala hlavním městem jazzu (tehdejší mezinárodní festivaly v Lucerně jsou už legendou) a divadla (od Kunderových Majitelů klíčů po fenomén Krejčova Divadla za branou). Kulturymilovní jedinci mohli snadno propadnout mylnému dojmu, že je vše v pořádku, jen když proslulým domem na nábřeží bloudí dezorientovaný Saša Dubček. Tahle idyla vzala zasvé 21. srpnem, kdy nám vojáci Varšavské smlouvy přišli vysvětlit, že naše hlavní město se jmenuje Moskva.

To všechno je pravda, ale ne celá. Koneckonců to vídáme každý srpen, kdy se čeští mainstreamoví novináři semknou v jeden šik a pár dní před a pár dní po výročí 21. srpna produkují soustavný vodopád protiruské propagandy. Na to už padlo mnoho rozmanitých a často z velké části pravdivých vysvětlení. Jedno z nejčastějších má kořeny právě v roce 1968, kdy došlo k onomu nečekanému otřesu celého tehdejšího komunistického bloku. Sovětským svazem vedená Varšavská smlouva se vložila do vnitrostátních a vnitrostranických událostí v Československu a prosadila si svůj geopolitický zájem. Podotkněme, že za mlčenlivého souhlasu USA – začínalo období détente. Amerika neměla rozhodně zájem na tom, aby se prohloubila komunikační propast mezi ní a Sovětským svazem.

Oč ale také šlo? Jedni čeští komunisté prostě prohráli svůj boj o moc s jinými českými komunisty, kteří byli zjevně schopnější tu moc udržet. Ti poražení kladli veškerou vinu za svou prohru na Moskvu. Nikterak by nepřipustili sebemenší vlastní pochybení. A tato filozofie, podpořená každodenní praxí, přítomností sovětských vojsk na našem území a rozporem mezi vůlí politického vedení a míněním většiny obyvatelstva, přežila i díky mediálním masážím do dnešních časů. Nabyla podoby oficiálně deklarované apriorní nedůvěry vůči všemu, co přichází z dnešního Ruska, a to navzdory tomu, že svět se od té doby bezprecedentně proměnil, hranice západu a východu přestala být méně důležitá než hranice bohatého severu a chudého jihu. Rusko je neopominutelný fenomén a začínat novou studenou (natož „horkou“) válku mezi ním a euroatlantickým společenstvím je trestuhodně nezodpovědné. Přesto naše mainstreamová média už bubnují do útoku. Pravda, pod vedením naší současné vlády. Ale to už by bylo na jinou, zdaleka ne jen srpnovou úvahu.

Pokročme kousek dál. Zúžíme-li zpravidla meteorologicky ideální srpen na zmíněnou geopolitickou záležitost, velmi se ochudíme. Tak příkladně hned 1. srpna 1664 spojená rakousko-německo-francouzská vojska porazila více než dvakrát početně silnější armádu osmanské říše v bitvě u Mogersdorfu a odrazila tak turecký pokus o invazi do centra Habsburské říše. Přičemž téměř nachlup přesně o rok dříve proti tureckému obklíčení uchránil Vídeň, metropoli monarchie, jakožto velitel obrany města, jistý Zdeněk Kašpar Kaplíř ze Sulevic. Na tom muži je velezajímavé, že byl vnukem jednoho ze sedmadvaceti pánů popravených v červenci 1621 na Staroměstském náměstí. Kaplíř vnuk pochopil, co je důležitější: uchránit křesťanskou civilizaci, nebo vykonat osobní vendetu? No řekněte, kdo z našich vrstevníků by toho byl mocen?

Leč dosti (neveselé) historie, vzhůru k (veselé?) současnosti. Z nějakého těžko pochopitelného důvodu si lidstvo, přinejmenším z toho euroatlantického severu Země, osvojilo zvyk kdejakou prkotinu učinit svátkem. Jako by jim chyběly dávné šamanské rituály. Jak zpíval Jan Vodňanský – „Freude, Freude, vždycky na tě dojde…“

Tak třeba hned 2. srpna jest nám slaviti Den suchého zipu. Vynalezl jej jistý George de Mestral roku 1941, a to díky svému čtyřnohému mazlíčkovi. Když se s ním při procházce prodíral křovím, byl jeho pes celý obalený semínky s háčky z rostlin. Fascinován silou, jakou to na srsti psa drželo, si vzal jedno semínko pod mikroskop, na základě toho zjistil, že jsou na semenu malé háčky – a „suchač“ byl na světě. Na místě knoflíků a tkaniček bych se však urazil: kdypak mají ony svůj den?

Docela jiného gardu je Mezinárodní den ženského orgasmu (8. srpna). Svátek vznikl ve městě Esperantina v severovýchodní Brazílii, kde se jeden radní rozhodl věnovat tento den ženskému orgasmu jako kompenzaci za „sexuální dluh” vlastní manželce. Slaví se i v temperamentní hispánské Americe (Mexiko, Peru, Argentina), leč též kupodivu třeba v Norsku. Kdo tam někdy zavítal, odnesl si z té země dva dojmy: chladné mezilidské vztahy (možná dané mnoho desítek let trvající prohibicí) a ostentativní nezájem mladých Norek o sex. K čemu v té smutné zemi tak veselý svátek, uznejte?

Těžko zjistit důvody, proč a jak došlo k ustavení Mezinárodního dne baru Jekyll&Hyde. Ti, kdo četli hororovou novelu od Roberta Louise Stevensona, vědí, že jde o příběh rozpolcené osobnosti měnící své vlastnosti ve dne resp. v noci. Kde se nachází onen bar? Domicilů má řadu, u nás například v Plzni a Brně, dále třeba v Košicích, Birminghamu či Singapuru. A ovšem, se skromností své zemi vlastní, inzeruje se ten newyorský jako „světové nejproslulejší“. Inu, Rusové mají cara – pušku a cara – zvon, tak Američani aspoň cara – bar. Ostatně je to docela hezká metafora lecčehos jiného.

Ryze komerčních důvodů se dopátráme, když narazíme na Mezinárodní den energy drinků (15. srpna). Společnosti vyrábějící a distribuující tyto nepříliš zdravé nápoje pořádají v tento den akce, které mají jasný cíl – každý rok více vypitých plechovek. Za sebe bych asi spíše plédoval pro oslavu Mezinárodního dne čaje. Nejen že je nekonečně zdravější, ale koná se hned dvakrát ročně (21. května a 15. prosince).

A měsíc uzavřeme stylově Evropskou nocí pro netopýry (28. srpna). Vyleťme do noci a užívejme svobody, která je nám den po dni stále více upírána. V jednom sovětském filmu zazníval stoický bonmot: „Dál než na Sibiř nás nepošlou.“ Tak si říkejme: aspoň tu noc nám nevezmou. Snad.

O čem ještě přemýšlím v pokročilém stáří

RUDOLF HEGENBART

Přemýšlím, jak jsem se mohl stát revizionistou. Míním se k tomu ve stáří přiznat a tak vzpomínám. Nejsem ale z těch, kdo by dnes tvrdil, že není třeba se vracet k minulosti, ale tvořit dnešek. Jenže tvořit dnešek pro mě znamená znát dokonale minulost, abych mohl tvořit současnost a zakládat budoucnost. Zamýšlet se nad minulostí znamená vyvarovat se různých chyb, které vedly k tragédii socialismu.

Kompasem doby byl vědecký světový názor. Vyplynul z bolestných zkušeností milionů a z vědeckého zkoumání. Vycházel ze života, praxe a k životu, k praxi, byl zaměřen. V čele prosazování takového směru stáli komunisté. Byly to osobnosti, které věděly, že být v čele takového procesu nestačí si přečíst několik brožur například o diktatuře proletariátu. Byli to vůdci, kteří respektovali slova V. I. Lenina, že komunistou a tvůrcem moderní doby se může stát jen ten, kdo obohatí svoji paměť znalostmi všech pokladů, které lidstvo vytvořilo.

Z těchto skutečností a idejí se zrodil po 2. světové válce náš lidově demokratický, později socialistický stát. Vznikl za boje demokratické fronty proti fašismu a směr státu byl právě tímto směrem veden. Byly to prvky nové éry, plánovitost, s širokou účastí lidu na správě státních věcí. Lid se stal tvůrcem skvělých činů ve všech oblastech společenského života. Rodilo se sebevědomí, národní obroda, hrdost a charakter i bohatství národa. Schopnost nacházet pravdu byla podmíněna širokým rozhledem, což znamenalo *být smělý, mít svobodnou hlavu a široký rozmach.* Znamenalo to chápat, že bez odvahy poznávat život a umět se při tom dívat do budoucna nemáš právo nazývat se řídícím pracovníkem. Řídící osobnost musela respektovat fakta, nezavírat oči před skutečností, rozumět dějinným souvislostem. Na základě poznání společnost měnit, a přitom vidět člověka jako střed svého zájmu a zaměřovat všechno úsilí k jeho štěstí a radosti. Poválečné období, přes mnohé složité a někdy nepochopitelné problémy, bylo vzorem účinné politické a společenské práce. Vzrůstala moc člověka ovlivnit život druhých, byť bylo nutné řešit mnoho civilizačních souvislostí.

To se týkalo i období socialismu. Mnoho činitelů té doby dobře vědělo z historie, že člověk není neměnný. Jeho motivační struktura byla otevřena vlastnímu dílu. Jedním z problémů pro život člověka byla potřeba zdravé přírody. Všem bylo známo, že široký rozvoj výroby zatížil všeobecné zdravotní podmínky exhalacemi, znečisťováním vod, někde přímo denaturací přírodního prostředí. Člověk prožíval pachuť prostoru a času, ale současně rozevíral možnosti řešení a obnovovat důvěrný styk s přírodou. Pro socialistický systém se vynořila jedinečná příležitost věnovat pozornost tvorbě životního prostředí. Mimořádně závažný, složitý, ale významný úkol.

Když jsem nastoupil do funkce místopředsedy české vlády pro vědeckotechnický rozvoj, tak logicky součástí práce byla starost i o životní prostředí. Na tomto úseku pracoval vynikající kolektiv, který se aktivně zabýval touto složitou otázkou. Pracovníci tohoto úseku mě hned na úvod seznámili s výsledkem měření ovzduší ekologických pracovišť. Naměřili tehdy 13,3 tun oxidu siřičitého, což znamenalo, že na každém čtverečním metru českého území se nacházelo 12,2 gramů síry. Dýchali, jedli a pili jsme síru. Zdravotníci bili na poplach. Tehdy jsme se na pracovišti shodli, že budeme rozvíjet širokou aktivitu pod heslem **zdraví občana je nejvýznamnější investicí pro společnost s nesmírnou společenskou návratností a také, že budeme považovat životní prostředí za základní společenskou hodnotu, od níž se budou odvíjet další společenské aktivity.** Pro nás to znamenalo nic z problematiky životního prostředí nezakrývat.

Odbor životního prostředí, mimo odsíření elektráren, dal podnět, aby byla provedena analýza podniků, které se nejvíce podílejí na znečisťování životního prostředí. Na základě výsledků analýzy byl vypracován návrh na postupné uzavírání závodů, které neúnosným způsobem znečisťovaly vodu, ovzduší, přírodu vůbec. Projekt byl projednán s předsedou Akademie věd. Návrh uvítal a předložil přehled velkého množství námětů na výrobu přístrojů s dodatkem, kolik těch či oněch přístrojů je třeba v Československu, kolik jich je možné uplatnit v zahraničí. Návrhy byly předloženy vedoucím činitelům strany a vlády. Bomba vybuchla okamžitě. Návrh byl pokládán za nesmyslný, hloupý, mohl narušit stmelení výrobní základny. Vedení KSČ bylo taktnější. Dle nich návrh byl zajímavý, ale nepřipustili ho k projednání, aby bylo stanoveno organizační zajištění k postupnému uvádění návrhu v život.

Podivení se dostavilo i z průběhu porady vedení české vlády s předsedy krajských národních výborů na téma problému životního prostředí. Ve shodě s předsedou české vlády jsem připravil svoje kritické vystoupení. Kritizoval jsem benevolenci představitelů národních výborů a nedostatečnou osobní odpovědnost za ochranu životního prostředí. Na konkrétních faktech dokladoval ztráty na lidském zdraví a škody pro národní hospodářství. Podstatu mého vystoupení otiskl časopis Tvorba a Hospodářské noviny 14. srpna 1987. Bylo psáno mj.: *Národní výbory, dle zákona 35 z roku 1967 nevyužívají ekonomických nástrojů vůči znečišťovatelům přírody, nevyužívají ani závazných předpisů, ale dříve znečišťovatele tolerují… Národní výbory nepovažují zdraví obyvatel za základní hodnotu společnosti… Některé národní výbory se touto problematikou nezabývají.* Byly vyjmenovány naprosto konkrétně.

Následná diskuse byla nepříjemná. Předsedové KNV se bránili, zpochybňovali fakta, která jsem uvedl ve zprávě. Fakta však byla převzata z jejich prostředí, z jejich odborných pracovišť, což oni netušili. Předseda vlády ale otočil. Seděl jsem vedle něj a šuškal mně, že jsem měl být taktičtější, mírný. V závěru předsedům KNV řekl, že jde o můj subjektivní názor a omluvil se za moje kritická slova.

Odcházel jsem z porady jak opařený, zklamaný. Přemýšlel jsem o myšlenkách různých teoretiků a vysokých stranických činitelů, kteří tvrdili, že pokrok může být veden a realizován jen a jen prostřednictvím člověka samého. Osvěžoval jsem si myšlenku, že cesta k úspěchům společnosti i dělnické třídy vede jen prostřednictvím poznání, prostřednictvím nositelů těchto hodnot. Mrzelo mě, že chyběla vůle otázky kvality života lidu řešit. Pravda a problémy tehdejší doby byly velice náročné, složité ekonomicky i politicky. A také bylo málo statečných, kteří by velká rizika politické práce, i za cenu pomluv a označení za revizionisty, odstoupili. Raději se vezli. Bohužel, nebylo dovoleno samostatně a vstřícně cokoliv řešit. Říkat pravdu o životním prostředí, o vědeckotechnickém pokroku, bylo bráno mnohými konzervativci jako protistranický, protispolečenský jev.

Já jsem se přikláněl k těm osobnostem, které tvrdily, že chce-li být strana na výsluní a neprohrát svoji vedoucí roli, musí být motorem vědeckotechnického pokroku v souladu se světovým vývojem. Dokonce mu předbíhat a k tomu využívat aktivitu všech sociálních skupin a historických zkušeností. Našich i světových.

SLOVA

VÁCLAV DUŠEK

Půjčte nyní Čechům svět na rok a nepoznáte ho. Mezuláni poučují, lidé mlčí – zvolení jen bučí. Politologický potěr válčí slovy a pravdou – jakou? Ceny míru šité na míru, drahé panoptikum, cože? V kapitalistickém kožichu hnidy snaživě mlaskají. Čekáme zázraky v představě o světě námi vysněném. Sebelítostí se zvolna užíráme, kdo nejde s námi… Ostrouhá.

Pamatuješ: Ruce pryč od Koreje, a dnes? Nemáš zkrátka tolik rukou. Sbíráme protesty; bratrství, zrádci, a plátci, revoluční oko slzí, duše rozežrané rzí, oj, dejme si bojovou píseň, bratři? Rázně vykročme ku branám smrti. Ocelové srdce, krvavé ruce, sbohem lidičky, máme rozhřešení sudičky – rázujeme porevolučně, nasloucháme lžím i nesmyslům, nemysli, že kdo tě vede ten tě i dovede k cíli.

Sametová revoluce, pozice i poluce – svoboda, ano demokratura, ano, ne vysněná demokracie, ouha, nepolitičtí slizští amatéři, pěkně děkujeme, nechceme. Filipiky ministrů, nuda, červ míru hlodá do válek. Marné prosby, modlitby – hle, krajinami táhne děvka, Válka se mrcha jmenuje. Menu – krvavý čas. Zbrojaři překračují plán, mrtvolná doba nastala!

Bratrství, zrádci, plátci i holobradi vzhůru do uren. Písklata s revolučníma očima hledají vhodný cintorín pro přemnoženého nepřítele, ke všemu miliardově zpropadenému! Blechy v kapitalistickém kožichu vrní blahem, nepřekážej jim v množení. Kolaborace, války a zločiny, ceny života šité na míru. Mít čistou mysl, přepych. Drahé panoptikum, tuční generálové i s výslužkami. Apokryfy vyšly z módy, básníci zmlkli, vymře lidštín. Rus ať plyn zastaví, hlavně ať ho Němec nepouští. Budeme vbrzku řídit prý svět, lidi máme nachystané. Fraucimor k závisti, myšlenky bohaté, tvrdosti diamantu. Padlí andělé napadáni vedle hvězd do hladiny řeky.

Kolize v poušti politických plynů již v dohlednu. Magnát z tvarůžkových dolů přesedlal do zbrojovky. Veřejný činitel, k smíchu, nepřítel lidu, záhuba odpudivé sebranky. Historičtí hysterici lámou historii podle návodu Satana. Kdo myslí, škodí! Je nepřítel, troll.

Slabomyslná armáda rozežraná až běda, stále nová děla, ocelové ptáky za miliardy koupí lidi hrdinům, oblaka zasviněna technikou – oj, přehrady mezi námi rostou a turnovský donašeč se holedbá mladou ženou, dědci se pomátli, dělají si vnuky a libují si v neřesti, hnusní kanci, mezi námi nasazené štěkny, hloupé a sloužící cizí věci, umrlci tančí po cizích hrobech s noblesou vlastní smrti

Staroba z lidí zbytečné bytosti činí, být vlku vlkem, ano, politická čeládka zrozena umělým oplodněním průměru, soudní kejklíři ohýbají právo, však kati na obzoru čekají, obětí lány, historie pravdy o zločinech zametena po stoly, nebudeme sloužit jednomu bohovi, zapomeň, služ a mlč!

Víra ano, pastva vypasena, holenci, chrámy svaté neřesti, co přinesly, bolesti a tučné preláty, amen pravím vám, přijdete do zahrad smrti, kde se již nemodlí a vezme si vás na paškál dav bez moci – mráz kopřivu nespálí, říkáte? Nerouhejte se, nebudete muset prosit – úpěnlivě.

Uvidíte, holomci! Chytila patrola poslankyni zdatnou, hele, už ji vedou celou Prahou, holku nepodařenou, čekej milost, je-li jaká ještě v tomto století, bude vraždění v zájmu lidu!? Kněžík chlístá svěcenou vodu z vodovodu po zbraních a herec po záruce stane se vyslancem míru s drony za zády – nemáte zdání, kdo všechno se provraždil k moci, tupí holomci!

Historičtí hysterici se procházejí v zahradách smrti se zrcadly. Tancmajstři tančí mazurku, pohled sem a pohled tam, otočit a… zůstat stát! Nepřítel lidu – veřejný činitel, stopy zla leckterých ještě neroztály. Slouhové stali se panstvem bez zábran. Řekni pravdu a pomineš navždy.

Převlíkneš kabát, zradíš zlehka a dosluhovat budeš bez uzardění. Mou ctí je věrnost, kdy byla prvně vyslovena lež? Nevíš. Malomocenství vyrabovalo čistotu ducha, paprsky naděje nehledej, pokochej se pohledem na krajinu, vidíš napadané hvězdy štěstí – naber si plnou hrstí a poděkuj čistým bytostem dobré vůle. Čas nám je vyměřen, propůjčen. Uslyšíš zvony a budeš hotov k návratu do kouzelného ráje. Nevěříš? Uvidíš.

Literatura • Umění • Kultura

Týdeník Unie českých spisovatelů, z. s., 11. ročník (Kmen 38. ročník). Vychází jako příloha týdeníku NAŠE PRAVDA. Vedoucí redaktor Karel Sýs. Redakční rada: Ivana Blahutová, Michal Černík, Michael Doubek, Pavol Janík, Alexej Mikulášek, Michal Polický, Radovan Rybák. Grafická úprava Studio FUTURA. Nevyžádané příspěvky se nevracejí.
Kontaktní adresa: Politických vězňů 9, 110 00 Praha 1.

Vyšlo 1. srpna 2024
karel.sys@futura.cz